

A Farkas Család

Ez a családom az apám [Farkas Mendel] elhalálása után. Elöl középen az anyám [Farkas Fánus], mögötte a bal szélső vagyok én, a középső a nővérem [Márton Éva], a jobb szélső az öcsém [Farkas Imre], és hátul megjelent a nővéremnek a férje, Márton Ernő. Én 1929. október negyedikén születtem Kolozsvárt, a Mátyás Mátyás klinikán. A József Sándor nevet kaptam a két nagyatám, Farkas Alexander és Deutsch József után, mert rituális szempontból nálunk minden újszülött fiú felveheti a meghalt nagyszülő nevét. Tordán éltünk, ott nevelkedtem. Én kezdtem a román óvodát, párhuzamosan az óvodával jártam a zsidó felekezeti óvodába is. Volt felekezeti elemi iskola is, és a felekezeti iskolának volt egy melléképülete, ott volt a héder, ahol csak judaisztikát tanítottak, oda is jártam. Az elemi iskolát én is a felekezeti iskolában végeztem, románul tanultunk mindent, egy zsidó ember, Grossmann bácsi volt a tanító, ő tanította mind a négy osztályt, és ő volt az iskolaigazgató is. Ott befejeztem a négy elemi jó körülmények között, az pont 1940-ben történt. Akkor felvételiztem a kereskedelmi líceumba Tordán, az első négy között voltam, de nem vettek fel, mert közben beiktatták a fajüldözési törvényeket [lásd: Zsidó Statutum Romániában]. Akkoriban terjesztették ki a [zsidó] felekezeti elemi iskolát hét osztályra, hogy aki nem tudott bejutni a gimnáziumba, tudja folytatni az iskolát. Jött még egy tanárnő, az tanította az ötödik-hatodik-hetediket. Frenkel Magdának hívták, zsidó volt, egy kicsi, alacsony, nyomorék nő, bicegett szegény, és vénleány volt. De nagyon értelmes volt, ő tanított minden tantárgyat. Akkor három éven keresztül, 1940--43-ban csináltam tovább a felekezeti elemi iskolában három osztályt, szóval befejeztem a hét osztályt. Akkor néhány szülő összeállt, és 1943-ban elmentünk vizsgázni egy felekezeti gimnáziumba, Temesvárra. Négyen mentünk egy szülővel, emlékszem, az egyik egy Goró Eszter nevezetű lány volt, ő nagyobb volt nálam, de én súgtam neki földrajzból. Szállodában laktunk, onnan mentünk a gimnáziumba, és ott vizsgáztattak, néhány napig tartott, mert minden tantárgyból kellett vizsgázni, románul. Ott engedték, hogy levizsgáljunk az első és második gimnáziumi osztályból [ez az ötödik-hatodik osztálynak felel meg ma]. Az 1943/44-es tanévben otthon voltam, készültem, hogy menjek vizsgázni Temesvárra a harmadik osztályból is. De közben

megtörtént az 1944-es augusztus huszonharmadika [Románia átállása a szövetségesek oldalára. -- A szerk.], és akkor engedték, hogy a harmadik gimnáziumi osztályból vizsgázzak a tordai kereskedelmi líceumban, látogatás nélkül. És annak alapján ősszel be tudtam iratkozni a negyedik osztályba, és a negyedik és az ötödik osztályt csináltam rendesen a kereskedelmi líceumban. És miután meghalt az apám, akkor megint kimaradtam az iskolából, mert nekifogtam dolgozni, de közben csináltam a hatodik, hetedik és a nyolcadik gimnáziumot [ez a mai 10--12. osztálynak felel meg] látogatás nélkül, és leérettségiztem 1949-ben. Az öcsém 1931. november tizennegyedikén született. Az öcsém volt egy cseppet izgága, ő az anyánkhoz hasonlított. És fantasztikusan szellemes volt. Nem sok iskolája volt, de sokkal szebben írt, mint én, nagyon gyönyörű írása volt. Négy elemi végzett a felekezeti iskolában, majd négy gimnáziumot a román iskolában, azt már [1944.] augusztus huszonharmadika után járta. De nem akart tanulni sose, és elment traktoristának, majd kitanulta a hegesztőséget és lakatosságot. Alig volt tizennyolc éves, amikor megnősült, a felesége, Fischer Ibi, idősebb volt nála két évvel, velem volt egyidős, 1929-ben született. Ő tizenhat évesen túlélte Auschwitzot, és visszakerült Tordára. Azt tudom, hogy amikor az öcsém hazament, és bejelentette, hogy megnősült, az anyám kidobta a házból. Aztán elmentek, és egy darabig laktak Kolozsvárt, ahol a Tranzit ház [a Szamos partján] van most, ott volt egy néhány ilyen gyengébben készült lakás, és ott volt, azt hiszem, egy szobájuk. Akkor egy idő után az anyám befogadta őket, és visszaköltöztek Tordára, a családi házba. Az öcsém a Proletarulban dolgozott, az samott-téglagyár volt, a tordai cementgyár mellett volt. És ott dolgozott a karbantartásnál, lakatos-hegesztő volt egész 1966-ig, amíg el nem ment Izraelbe. Három gyermekük született, de sajnos kettő meghalt.